

Utánpótláskorú labdarúgók akadémiai neveléséhez köthető tényezők vizsgálata edzők véleményének tükrében: országhatár és végzettség a fókuszban

Kiss Zoltán

Bevezetés

A magyar labdarúgó válogatott elmúlt néhány évben elért eredményei már bizakodásra adhatnak okot, hogy az elkövetkező időszakban sikeres és még népszerűbb sportágként tekinthetünk a labdarúgásra. A közelmúltban a magyarországihoz hasonlóan a többségében magyarok által lakott területeken is alakultak labdarúgó akadémiák, melyek működését az anyaország támogatja szervezetileg és szakmailag. A tervek szerint így színvonalasabbá válhat az utánpótlás nevelés, és idővel a magyar felnőtt labdarúgó válogatottban is szerepet kapnak a határon túli magyar tehetségek. Ahhoz, hogy ez hosszú távon megvalósulhasson, elengedhetetlen, hogy az utánpótláskorú fiatalokkal foglalkozó edzők ne csak sportszakmai tudásukat fejlesszék, hanem belsővé váljon számukra a pedagógiai szerepvállalás jelentősége is (*Vincze és mtsai*, 2011). Az edzők sportszakmai felkészültsége mellett a pedagógiai felkészültség is az edzőkkel szemben támasztott követelmények közé tartozik (*Gombocz*, 2004a; *Biróné*, 2004). *Kiss és mtsai* (2015) kiemelik, hogy a labdarúgó akadémiák sajátos környezetében a sportszakmai és pedagógiai hatások egyaránt jelentősen befolyásolják az utánpótláskorú sportolók sikerességét.

Elméleti háttér

A fiatal labdarúgók felkészítését egy egységes folyamatként és egymásra épülő rendszerként érdemes felfogni 6–21 éves korig. Ennek lényege, hogy a játékos 20–21 éves korára közelítse meg vagy akár érje el a teljesítmény optimumát és egyúttal legyen a legmagasabb követelményeknek megfelelni akaró és tudó labdarúgó. A legfőbb mérce a felnőtt labdarúgásba történő beilleszkedés, tehát az, hogy a játékosok keresettek legyenek a hazai és nemzetközi játékos piacon, kapjanak profi szerződést saját nevelő egyesületüktől vagy más kluboktól (*Vincze és mtsai*, 2008). Ebből a szempontból a mérkőzések elsősorban a felkészítés fontos eszközeként, speciális gyakorlásként tekintendők. Vagyis a játékosokat arra kell nevelni, hogy minden mérkőzésen – függetlenül az eredménytől – maximális hozzáállással és akarattal törekedjenek a csapat érdekében tudásuk legjavát nyújtani.

Az edző szerepe és tevékenysége

A tehetséggondozás folyamatában a fiatal tehetségek fejlesztésében a tudatosságnak kiemelt szerepe van, ahol a pedagógiai elvek alkalmazása megkerülhetetlen tényező (Csáki, Bognár, Révész és Géczy, 2013). Az edzők által megfogalmazott elismerő szavak és a teljesítménnyel kapcsolatos vélemények komoly hatást gyakorolnak a fiatal sportolók feladat iránti elkötelezettségére és motivációjára (Budavári, 2007). A sportolók komplex fejlesztése nem éri el a kívánt szintet a megfelelően kiválasztott és alkalmazott nevelői stílusok és módszerek hiányában (Szatmári, 2009). Caselmann két fő irányt különböztet meg, amely az edzők pedagógiai gondolkodására is kitér. A logotrop típusú edzők a sportág felé fordulnak, komolyan veszik a sportolók képzési feladatait, azonban kevés figyelmet fordítanak a nevelői munka feladataira. A paidrotrop edző tevékenységének fókuszában értékéként a fiatal sportoló viselkedése áll, háttérbe szorítva a sportszakmai követelményeket. Fontos kiemelni, hogy az edző képes legyen a másik típus erényeinek az elsajátítására. Vizsgálatok támasztják alá, hogy az idősebb korosztályok felé haladva inkább a szakmai munkát előtérbe helyező edzőket találunk (Gombocz, 2004a).

Gyömbér és mtsai (2016) az edzők szemléletében megmutatózó kettőséget két irányvonalnak tekintik. A „nyerni mindenáron”-típusú edző attitűdjének a középpontjában csak a végcél, vagyis a győzelem helyezkedik el, míg a „nyerni a fejlődés által”-típusú edző attitűdjét a cél felé vezető út és a fejlődési folyamat jelentősége is gazdagítja.

Kis (2004) kiemeli azt a fontos összekapcsolódást, miszerint a tehetséggondozás folyamata egyúttal nevelési folyamat is. A hosszútávú eredményesség jegyében kiemelt jelentőséggel bír a gyakorlatban is megvalósuló tudatos edzői nevelői szemlélet és attitűd (Bognár és mtsai, 2009). Gombocz (1994) az edzők nevelői tudatosságát és a neveléssel kapcsolatos ambícióit vizsgálta edzők és sportolók véleménye alapján. Az edzők közel hetven százaléka gondolja úgy, hogy tanítványaik értékelik a nevelői erőfeszítéseiket, míg a sportolók nem érzik az edzők neveléssel kapcsolatos tevékenységeit olyan eredményesnek, mint a tanárok esetében.

Az iskola mint a sport mellett egy kiemelt tevékenységszféra

Az iskola mint a sport mellett egy kiemelt tevékenységszféra szerves részként van jelen a fiatal labdarúgók életében. A fiatal labdarúgók napi szinten sok időt töltenek el az oktatás rendszerében, így a sporttevékenység mellett párhuzamosan lehetőség nyílik a sportolók erkölcsi magatartásformáinak oktatási intézményi keretek közötti fejlesztésére. A labdarúgó akadémiák nemcsak a sportszakmai képzésre és versenyeztetésre teremtik meg a feltételeket, hanem lehetővé teszik az iskolai követelmények teljesítését és az élsport összehangolását.

Az utánpótláskorú sportolókkal foglalkozó edzők számára fontos, hogy belsővé váljon az az összefüggés, amely kiemeli az iskolai oktatás, a sportolói tevékenység

és a nevelés területeinek összekapcsolását, ezáltal elősegítve a tehetséggondozás sikerességét (Kiss és Bognár, 2018). Az iskola mint oktatási intézmény olyan övezet, ahol lehetőség kínálkozik a teljesítmény megnyilvánulására, mely erőfeszítést és a pillanatnyi egyéni érdektől való elszakadást igényel az adott egyénektől (Kozéki, 1987). Budavári (2007) úgy véli, hogy az edzők olyan helyzetben vannak az edző és tanítvány viszonyban, hogy az iskolai feladatok elvégzését is komolyabban veszik a gyerekek, amennyiben az edző erre a területre is nagy hangsúlyt helyez.

Az eltérő szintű végzettség szerepe

Kevés olyan kutatás létezik, ami az eltérő szintű végzettséggel rendelkező labdarúgó edzők neveléssel kapcsolatos nézeteinek elemzésével foglalkozik. Ezek közül két, a hazai szakirodalmat gazdagító írás eredményeibe szeretnénk betekintést nyújtani. Varga (2017) tanulmánya labdarúgó edzők pedagógiai nézeteit foglalja össze a mester és tanítvány kapcsolatán keresztül. A kutatás szerint az alacsonyabb végzettségű edzők jelentősebb hányada, megközelítőleg 75 százaléka érzi azt, hogy nem ideális a viszonya a tanítványaival szemben a magasabb végzettségűekkel, azonban az edzés folyamán megnyilvánuló fegyelmetlenséget mindkét csoport hasonló mértékben ítéli el. Varga és munkatársai (2018) korábbi kutatásukat folytatva, a magyar labdarúgó akadémiákon tevékenykedő utánpótláskorú sportolókkal foglalkozó magasabb és alacsonyabb végzettségű edzők pedagógiai nézeteit tárták fel. A nevelő és nevelt között meglévő kapcsolat minőségét tekintve a csoportok tagjai egyaránt a bizalom faktort helyezték a legmagasabb szintre. Jelentős különbség mutatkozott az edző és a tanítvány között kialakult rossz viszony tekintetében. A magasabb végzettségű edzők kiváló okként a szülőket jelölték meg, míg az alacsonyabban kvalifikált kollégáik a sportolók mentalitásában látták a kialakult helyzet forrását.

Cél

Jelen kutatás célja – a kérdőív és az interjú módszerét alkalmazva – a fiatal labdarúgókkal foglalkozó akadémiai edzők véleményének alapján bemutatni azokat a tényezőket, amelyek hatással vannak az edzők döntéseire a fiatal játékosok mérkőzésen való szerepeltetésének tekintetében, ezzel is hozzájárulva az ifjú tehetségek személyiségének pozitív irányú alakításához.

A kutatás során lényeges megkülönböztető tényezőként tekintettünk a hazai és határon túli labdarúgó akadémiák edzőire, valamint a felső- és középfokú végzettségűekre. A vizsgálat középpontjába hangsúlyos sportszakmai és a pedagógiai faktorok kerültek. Korábbi kutatási eredményekre és saját tapasztalatainkra támaszkodva úgy véltük, hogy elsősorban a sportszakmai tényezők dominálnak, illetve, hogy a hazai és határon túli, illetve az eltérő szintű iskolai végzettséggel rendelkező edzők között ebben a kérdéskörben kevésbé tudunk különbségeket feltárni.

Módszer

Minta

A vizsgálatba Magyarország hét kiemelt akadémiaját, valamint három határon túli: Románia, Szlovákia és Szerbia magyarlakta területein működő akadémiaát vontunk be. A kutatás során hazai $n=79$ és határon túli $n=21$, ebből felsőfokú végzettséggel rendelkező $n=49$, felsőfokú végzettséggel nem rendelkező $n=51$ edzőt, akik valamennyien férfiak, szólítottunk meg. Az edzők minden intézményben négy azonos korosztály (u-15, u-16, u-17, u-19) mellett végzik a feladatukat. A vezetőedzők, az asszisztens edzők, az erőnléti edzők és videó elemzők kerültek a vizsgálat fókuszába, akik napi kapcsolatban vannak szinte minden labdarúgóval. Az adatfelvétel időpontjában nem minden akadémianál volt korosztályonként a négy munkakör betöltve. Így a hazai akadémiaikon $n=96$ edző közül $n=79$ válaszait tudtuk feldolgozni. A határon túliak vonatkozásában a teljes minta $n=21$, itt a magyar nemzetiségű edzők vettek részt a kutatásban és ők mindannyian kitöltötték a kérdőívet.

A vizsgálatban szereplő hazai és határon túli edzők életkora jelentősen nem különbözik egymástól (Mhazai= $38,50 \pm 6,52$; Mhatáron túli= $35,71 \pm 4,82$). A hazai edzők közül szakirányú felsőfokú végzettséggel (szakedző; szakedző MSc; testnevelő egyetemi, főiskolai oklevél; testnevelő-edző BSc, MSc) a megkérdezettek 68,29%-a ($n=28$), míg nem szakirányú felsőfokú végzettséggel 31,71%-a ($n=13$) rendelkezik. A határon túli edzők 75%-a ($n=6$) szakirányú, míg 25%-a ($n=2$) nem szakirányú felsőfokú végzettséget szerzett (1. táblázat).

Az adatfelvételi helyszíneken az intézményeket irányító testület jóváhagyta a kutatáshoz tartozó etikai és módszertani tényezőket. Az adatfelvétel 2019 tavaszán hétköznapokon, a délutáni edzések előtt történt a felkészülési, illetve a versenydőszakban.

1. táblázat: A vizsgálatban részt vevő személyek végzettség szerinti megoszlása (fő)

hazai edzők felsőfokú végzettséggel	hazai edzők középfokú végzettséggel	határon túli edzők felsőfokú végzettséggel	határon túli edzők középfokú végzettséggel	Σ
41	38	8	13	100

Forrás: saját szerkesztés

Eszközök

A vizsgálat során kérdőív, valamint félig strukturált interjú módszerét alkalmaztuk. Az írásbeli kikérdezés arra irányult, hogy mely sportszakmai és szakmán túli tényezők bírnak befolyásoló erővel az edzőkre csapatuk mérkőzésekre való összeállításánál. A sportszakmával összefüggő állításokat

tekintve a játékosok edzőmunkához való hozzáállása, az edzéseken nyújtott teljesítménye és az ott megnyilvánuló magatartás, a sportszakmán túli szférára vonatkoztatva a sportolók képességeikhez mérten gyenge tanulmányi eredménye, valamint az iskolai, kollégiumi és szabadidős tevékenység alatti magatartásbeli problémák kerültek a vizsgálat fókuszába.

A kérdőív zárt jellegű kérdéseket tartalmazott. Az edzőknek 1-től 4-ig terjedő attitűdskálán kellett meghatározni, hogy mennyire értenek egyet az adott kijelentéssel: az 1-es érték jelentette a kérdéssel vagy meghatározással való teljes egyet nem értést, az 4-es érték pedig a kijelentéssel való teljes egyetértést.

Az interjúk során megpróbáltunk még több információt gyűjteni azzal kapcsolatban, hogy az u-15-ös korosztályok vezetőedzői (nhazai=3; nhatáron túli=3) a kérdőívben szereplő állításokon túl milyen elvek mentén hozzák meg döntéseiket a játékosok mérkőzésen való szerepeltetésének vonatkozásában. Az interjúk, melyek során négy kérdést tettünk fel a legfiatalabb csapatok edzőinek, telefonon zajlottak és 15-20 percet vettek igénybe.

Eljárás

A kérdőív adatainak elemzéséhez az SPSS 25.0 statisztikai programot alkalmaztuk. A minta jellemzéséhez leíró statisztikát, az alminták közötti különbségek bemutatásához kétmintás t-próbát alkalmaztunk. A félig strukturált interjúk során a manuális adatfeldolgozás mellett a priori kódolást használtuk kialakított kódstruktúrával. Szignifikancia szintnek a társadalomtudományokban leggyakrabban alkalmazott 5%-os hibahatárt vettük alapul.

Eredmények

A kérdőív eredményeinek bemutatása

A fiatal labdarúgók mérkőzésen való játéklehetőségét befolyásoló tényezőket elemezve megállapítható (2. táblázat), hogy a két csoport az „Edzőmunkához való hozzáállás” ($M=3,65\pm 0,48$), ($M=3,52\pm 0,51$), valamint az edzésen nyújtott teljesítmény ($M=3,59\pm 0,56$), ($M=3,43\pm 0,50$) és magatartás ($M=3,37\pm 0,53$), ($M=3,37\pm 0,53$) állításokat emelte ki, míg legalacsonyabb pontszámmal a képességekhez mérten gyenge tanulmányi eredményt ($M=2,02\pm 0,76$), ($M=2,05\pm 0,66$) jellemezte. Nem található szignifikáns különbség a vizsgálatban szereplő alcsoportok álláspontjai között.

2. táblázat: A fiatal labdarúgók mérkőzésen való játéklehetőségét befolyásoló tényezők – a hazai és határon túli edzők véleménye tükrében

	hazai edzők	határon túli edzők	t	p
	<i>M±SD</i>	<i>M±SD</i>		
Edzőmunkához való hozzáállás	3,65±0,48	3,52±0,51	1,066	0,289
Edzésen nyújtott teljesítmény	3,59±0,56	3,43±0,50	1,182	0,24
Edzésen nyújtott magatartás	3,37±0,53	3,29±0,64	0,585	0,56
Kollégiumi magatartásbeli probléma	2,52±0,81	2,71±0,78	-0,982	0,328
Szabadidős tevékenység alatti magatartásbeli probléma	2,51±0,73	2,57±0,67	-0,354	0,724
Iskolai magatartásbeli probléma	2,41±0,85	2,33±0,79	0,354	0,724
Képességekhez mérten gyenge tanulmányi eredmény	2,02±0,76	2,05±0,66	-0,164	0,87

Forrás: saját szerkesztés

A felső- és középfokú végzettségű edzők véleményét tekintve elmondható, hogy szinte azonos magas értékkel jellemezték a játékosok edzőmunkához való hozzáállását ($M=3,63\pm0,48$), ($M=3,63\pm0,48$) és az edzésen nyújtott teljesítményüket ($M=3,58\pm0,50$), ($M=3,57\pm0,57$), valamint hasonlóan fontosnak vélik még a fiatal labdarúgók edzésen nyújtott magatartását ($M=3,29\pm0,58$), ($M=3,41\pm0,53$), míg a képességhez mérten gyenge tanulmányi eredményt ($M=2,05\pm0,75$), ($M=2,00\pm0,74$) gondolják leginkább befolyásoló tényezőnek. A csoportok nézetei között ebben az esetben sem fedezhető fel statisztikailag kimutatható különbség.

3. táblázat: A fiatal labdarúgók mérkőzésen való játéklehetőségét befolyásoló tényezők – a felső- és középfokú végzettségű edzők véleménye tükrében

	felsőfokú végzettségű edző	középfokú végzettségű edző	t	p
	<i>M±SD</i>	<i>M±SD</i>		
Edzőmunkához való hozzáállás	3,63±0,48	3,63±0,48	0,074	0,941
Edzésen nyújtott teljesítmény	3,58±0,50	3,57±0,57	0,064	0,949
Edzésen nyújtott magatartás	3,29±0,58	3,41±0,53	-1,068	0,288
Szabadidős tevékenység alatti magatartásbeli probléma	2,63±0,73	2,41±0,69	1,497	0,138
Kollégiumi magatartásbeli probléma	2,58±0,81	2,53±0,80	0,334	0,739
Iskolai magatartásbeli probléma	2,44±0,88	2,35±0,79	0,51	0,611
Képességhez mérten gyenge tanulmányi eredmény	2,05±0,75	2,00±0,74	0,325	0,746

Forrás: saját szerkesztés

Az edzőkkel készített félig strukturált interjúk elemzése

A hazai és határon túli edzők válaszai alapján megerősítést nyert a szakmai terület prioritása, azonban eltérő szemléletekkel is találkozhatunk. A hazai edzők közül az egyik álláspont az, hogy ha nem jön közbe sérülés, akkor ő a legjobb 10-12 játékosnak adja a legtöbb játékpert, a többiek a kisebb presztízsű mérkőzéseken kapnak lehetőséget: „*Úgy vélem, a csapatomban csak 10-12 olyan futballista van, aki ezen a szinten tud kiemelkedőt nyújtani.*” Akad olyan tréner, aki az előző mérkőzésen nyújtott teljesítmény és az edzőmunka együttes eredménye alapján hozza meg a döntését. Olyan választ is kaptunk azonban, miszerint az utolsó két meccsen megmutatkozott nivó hetven százalékkal, míg az edzésen mutatott produkció harminc százalékkal esik latba a további játéklehetőség meghatározásában. Emellett megjelenik az a tényező is, miszerint az edzésen a nem az elvártaknak megfelelő magatartásforma megnyilvánulása mérkőzéskihagyást von maga után, míg a gyenge tanulmányi eredményt tulajdonképpen senki nem veszi számításba. Egy másik hazai edző álláspontja erre a kérdésre vonatkoztatva: „*A rossz iskolai eredményeket ne a futballal büntessük.*” A pályán kívüli különböző magatartásbeli problémák megoldásában a meggyőzést, mint nevelési módszert rendszeresen alkalmazza mindegyik megkérdezett edző.

A határon túli edzők közül ketten is elsősorban a játéktudást, az adottságot, míg másodsorban egyikőjük az edzőmunkát, a másik edző pedig a kognitív képességet emelte ki. A harmadik személy a hozzáállást, a mentalitást helyezte az első helyre,

majd ezt követi a sorban a technikai tudás: „*Én a mentális dolgokat tartom a legfontosabbnak, akinek a hozzáállásával nem vagyok elégedett, az nem játszik.*” Mindannyian úgy gondolják, hogy a fegyelem fontos része a tehetséggondozásnak, de van, aki a taktikai fegyelmet külön megemlíti. Olyan vélemény is megfogalmazódott, miszerint a szakmán túl történő deviáns magatartás edzésmegvonást nem, de mérkőzéskihagyást eredményezhet. Csak egy edző említette, hogy a gyenge tanulmányi eredmény bizonyos esetekben edzéstől és mérkőzéstől való eltiltással is járhat, melyet a szülőkkel is megbeszélnek: „*Fontosnak tartom az iskolai munkát, mert nem tudjuk mi sem garantálni egyetlen gyereknek sem a sikeres focikarriert.*” Az előforduló viselkedési problémákra mindhárom edző első körben a verbális kommunikáció adta lehetőséggel próbál megoldást találni.

Az interjúalanyok által megformált vélemények alátámasztják a kérdőív sportszakmai részéhez köthető eredményeit: az edzéshez való hozzáállás és az ott megnyilvánuló teljesítmény és magatartás minden edző számára elsődleges tényező. Azonban a szakmán túli tevékenységszférát érintő nézetek között találunk olyan álláspontot (pl.: gyenge iskolai teljesítmény mérkőzéskihagyást von maga után), mely árnyaltabbá teszi a kérdőív idevonatkozó kérdéseinek eredményét.

Összegzés, diszkusszió

Jelen vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a hazai és határon túli különböző végzettséggel rendelkező edzők hasonló és eltérő véleményt is megfogalmaznak azzal kapcsolatban, hogy mely tényezőket helyezik előtérbe, amikor kiválasztják a gyerekeket a mérkőzéseken való szereplésre.

Az írásbeli kikérdezés során nem találtunk szignifikáns különbséget. Mindegyik csoport az edzéshez köthető tevékenységformákat nevezte meg a leginkább befolyásoló tényezőnek. A sportszakmával kapcsolatos megnyilvánulások (hozzáállás, edzésen mutatott teljesítmény, magatartás) hatásai találhatók a döntéseik középpontjában. A képességhez mérten gyenge tanulmányi eredményt mind a négy alcsoport az utolsó helyre jelölte. Az edzővel szembeni követelmények között első helyet foglalja el a szakmai rész (*Gombocz, 2010*), mely tükröződik a gyerekekkel szembeni elvárásokban. Ezzel szemben *Bognár és Csáki (2020)* tanulmányukban kiemelik, hogy a fiatal labdarúgók fele büszke a tanulmányi eredményére, ami alátámaszthatja azt, hogy fontosnak tartják a rendszeres sporttevékenységgel párhuzamosan megvalósuló civil életre való felkészülést.

A fiatal sportolók képzése során érdemes a rövidtávú sikerek mellett már a hosszútávú eredményességet is célba venni, amihez szükség van a sportági képességgel párhuzamosan zajló nevelési feladatok megvalósulására. A nevelési cél alapján érdemes a feladatok egymás közti viszonyát úgy létrehozni, amelyben olyan rövid és hosszútávú célok kapnak helyet, melyek elérése kétségessé válik erőfeszítés és áldozathozatal nélkül (*Bognár és Kiss, 2020*). A hosszútávú szemléletről úgy fogalmazott *Pataki (1989)*, miszerint az utánpótlásban dolgozó

edzők ritkán kapnak dicséretet a sportolók felnőttkori sikerei után, így elég nagy kísértésnek vannak kitéve a rövid távú sikerek végett.

Az interjúk eredményeit elemezve megállapítható, hogy a megszólított edzők első helyre egyöntetűen a szakmai kritériumokat helyezik, azonban részletesen megvizsgálva a válaszokat találunk eltéréseket. Két hazai edző is az előző mérkőzés, illetve mérkőzések teljesítményeit, valamint az edzőmunka minőségét veszi először számításba, és az edzésen megnyilvánuló fegyelmezetlen magatartás mérkőzésről való eltiltást eredményezhet. Ezt a nézetet támasztják alá *Gombocz* (2004b) szavai is, hogy nevelt személyiség képes csak hosszútávon kiemelkedő sikereket elérni. A harmadik edző viszont szinte minden esetben a legjobb játékosokat szerepelteti és az edzésen történő magatartásbeli probléma sem jelenti a mérkőzés automatikus kihagyását.

Számos kutatási eredmény azt támasztja alá, hogy az edzők elsősorban a teljesítményelvű tervezést és az eredményességet preferálják a neveléssel összefüggő tevékenységekkel szemben (*Kiss és mtsai*, 2019). A különböző akadémiaikon alkalmazásban álló edzők eltérő pedagógiai nézeteire intézményeiknek nevelési feladatokhoz való viszonya is hatással van. Ezt támasztja alá *Fenyő és Rábai* (2020) vizsgálatának az eredménye, hogy néhány akadémiai vezető a saját pedagógiai programjáról is kevés információval rendelkezik, így nehéz az edzőket a tudatos nevelői attitűd irányába terelni.

Két határon túli edző is a játéktudást emelte ki, míg harmadik személy a mentális tényezőknek tulajdonít fontos szerepet. Ebben a csoportban találunk egy esetben olyan véleményt, hogy a gyenge tanulmányi teljesítmény akár mérkőzéskihagyást is maga után vonhat.

Napjainkban egyre több tudományos tanulmány foglalkozik a labdarúgó akadémiaik pedagógiai hátterével, amelyben az edzők neveléssel kapcsolatos véleményei kerülnek a kutatás fókuszába, azonban az edzők eltérő iskolai végzettségének a szerepét még kevés publikáció elemezte. A vizsgálat eredményei alapján elmondható, hogy a különböző edzői csoportok döntéseiben kiemelten a sportszakmai tényezők jelentősége mutatkozik meg, melyben szerepet játszhat a hazai és határon túli intézmények között meglévő szakmai kapcsolat. A sport mint önként vállalt tevékenység nevelőhatása bizonyított, így további kutatásra érdemes, hogy milyen mértékben érvényesül és fejleszthető az edzők pedagógiai szemlélete a fiatalok sporttevékenységében és egyéb tevékenységszféráiban.

Irodalom

- Biróné Nagy E. (2004 szerk.) *Sportpedagógia. Kézikönyv a testnevelés és sport pedagógiai kérdéseinek tanulmányozásához*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.
- Bognár J. és Csáki I. (2020). Kiemelt akadémiai rendszer labdarúgójának véleménye a sportág-választásról, sikerességről és az edzői szerepekről. *Magyar Pedagógia*, **120** (3). 229-246.
- Bognár J. és Kiss Z. (2020). Nevelés a labdarúgásban. In: Csáki I. és Takács M. (szerk.). *Labdarúgás és tudomány*. PRO-KVÓTA 2004 Nonprofit Kft., Puskás Akadémia, 319-366.
- Bognár J., Géczai G., Révész L., Trzaskoma-Bicsérdy G., Koltai M. és Vincze G. (2009). Magyarországi csapatsportok tehetségkiválasztásának összehasonlítása. In: Bognár J. (szerk.) *Tanulmányok a kiválasztás és a tehetséggondozás köréből*. Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest, 237-248.
- Budavári Á. (2007). *Sportpszichológia*. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest.
- Csáki I., Bognár J., Révész L., és Géczai G. (2013). Elméletek és gyakorlatok a tehetséges labdarúgó kiválasztásához és bevalásához. *Magyar Sporttudományi Szemle*, **14.1** (53) 12-18.
- Fenyő I. és Rábai D. (2020). Labdarúgó akadémiai pedagógiai programjának elemzése. *Neveléstudomány*, **3**. 3. 55-75.
- Gombocz J. (1994). *Sportedzők nevelőmunkája Magyarországon – a szakirodalom és egy empirikus vizsgálat tükrében*. [Kézirat.] 168-170.
- Gombocz J. (2004a). A testnevelő tanár és az edző pedagógiai szerepe. In: Biróné Nagy E. (szerk.): *Sportpedagógia. Kézikönyv a testnevelés és sport pedagógiai kérdéseinek tanulmányozásához*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 147-171.
- Gombocz J. (2004b). Sport és erkölcsi nevelés. *Mester és Tanítvány*, **1**. 115-125.
- Gombocz J. (2010). *Sport és nevelés*. Balaton Akadémia Kiadó, Keszthely
- Gyömbér N., Kovács K. és Ruzits É. (2016). *Gyereklélek sportcipőben*. Noran Libro Kiadó, Bp.
- Kis J. (2004). *A testnevelés és sporttudomány pedagógiai alapjai*. Fitness Kft., Budapest
- Kiss Z., Főzer-Selmeci B., Csáki I. és Bognár J. (2015). Bentlakó labdarúgó-korosztályok pszichés-mentális jellemzői. *Mentálhigiéne és Pszichoszomatika*, **16**. (4) 331-347.
- Kiss Z. és Bognár J. (2018). Fiatal labdarúgók bevalását befolyásoló nevelési tényezők: egy kiemelt akadémia döntéseinek tanulságai. In: Endrődy-Nagy O. és Fehérvári A. (szerk.). *Innováció, kutatás, pedagógusok*. Magyar Nevelés- és Oktatókutatatók Egyesülete, Budapest, 103-119.
- Kiss Z., Csáki I. és Bognár J. (2019). Magyar és határon túli bentlakásos labdarúgó akadémia sajátosságai az edző szerepe és jellemzői tekintetében. *Különleges Bánásmód*, **5** (2). 7-18.
- Kozéki B. (1987). *Moralitás, jellemfejlés*. Tankönyvkiadó, Budapest
- Pataki L. (1989). *Győzni tudni kell*. Vario Kiadó, Budapest
- Szatmári Z. (2009). Az edző-sportoló kapcsolat a konfliktusok tükrében. In: Bognár J. (szerk.). *Tanulmányok a kiválasztás és a tehetséggondozás köréből*. Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest, 142-155.
- Varga D. (2017). Képpen a gyermekkép: Labdarúgó edzők nézetei a mester és utánpótláskorú tanítványai kapcsolatáról. *Magyar Sporttudományi Szemle*, **71**. 46-51.
- Varga D. (2018). Edzők gyermekfelfogása a magyarországi labdarúgó akadémiaikon. *Magyar Sporttudományi Szemle*, **73**. 44-50.
- Vincze G., Bognár J., Csáki I., Géczai G. (2011). *A labdarúgás szakmai elitje a sportág helyzetéről, fejlődési lehetőségeiről*. Kalokagathia, **49**. 2-4, 277-288.
- Vincze G., Fügedi B., Dancs H. és Bognár J. (2008). The effect of the 1989-1990 political transition in Hungary on the development and training of football talent. *Kinesiology*, **40**. 1, 50-60.